

Utlåtande 2006:29 RIV (Dnr 322-1835/2004)

Valfrihet för SFI-studerande

Motion av Mikael Söderlund (m) (2004:24)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande Motion (2004:24) av Mikael Söderlund (m) avslås.

Föredragande borgarrådet Erik Nilsson anför följande.

Ärendet

Mikael Söderlund (m) föreslår i motion (2004:24) (*bilaga 2*) att utbildningsnämnden ska ges i uppdrag att återkomma med ett förslag på hur ett pengsystem inom SFI skall genomföras.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Utbildningsnämnden anser att motionen ska avslås.

Stadsledningskontoret anser att möjligheten att välja mellan olika utbildningsanordnare tillgodoses genom att verksamheten upphandlas.

Mina synpunkter

Det finns redan idag en hög grad av valfrihet i SFI. Efter den senaste upphandlingen finns inom SFI tre externa anordnare och tre kommunala. Tillsammans finns dessa anordnare på nio olika platser i staden. Dessutom

samarbetar vi med sex anordnare utanför staden som tar emot stadens studerande i ofta skräddarsydda utbildningar. Erfarenheten hos såväl externa anordnare som inom den egna regionen visar att det är svårt att driva mindre enheter, av både pedagogiska och ekonomiska skäl. Ett pengsystem skulle troligen varken öka valfriheten eller kvaliteten.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. avslå föredragande borgarråds förslag till beslut
2. bifalla motionen, samt
3. därutöver anföra följande.

Utbildningsnämnden beslutade i september 2003 att återkommunalisera stora delar av stadens undervisning i svenska för invandrare. Bakom beslutet fanns rent ideologiska drivkrafter; att maximera antalet elever i den kommunala verksamheten var viktigare än de studerandes bästa.

De nu genomförda upphandlingarna har inneburit att flera omtyckta fristående anordnare tvingades upphöra med sin verksamhet, bland annat Livstycket i Tensta och Liber Hermods AB i Västertorp som hade högst andel nöjda sfi-studerande i de brukarundersökningar som genomfördes hösten 2002 och hösten 2003.

Det är anmärkningsvärt att socialdemokraterna reserverade 35 procent av platserna i upphandlingen för kommunala alternativen. Om så inte hade skett hade med största sannolikhet både Livstycket och Liber Hermods AB i Västertorp vunnit. Vi beklagar att bra verksamhet på detta sätt slogs ut av rena ideologiska skäl. Det skulle inte ha skett om staden istället infört en sfi-peng. I övrigt måste rutiner och kriterier vid nämndens upphandling ses över. I framtiden bör t ex tidigare uppnådda resultat och hur eleverna trivs vid en skola ges större vikt.

Det är dags att förstärka den enskilde elevens inflytande genom att införa pengsystem inom sfi- och vuxenutbildningen. Detta skulle både öka elevernas valfrihet och mångfalden av anordnare inom dessa viktiga verksamheter, vilket också underlättar integrationen i samhället.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Motion (2004:24) av Mikael Söderlund (m) avslås.

Stockholm den 11 januari 2006

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Erik Nilsson

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m), *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) och *Ewa Samuelsson* (kd) med hänvisning till reservationen av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Mikael Söderlund (m) föreslår i motion (2004:24) att utbildningsnämnden ska ges i uppdrag att återkomma med ett förslag på hur ett pengsystem inom SFI skall genomföras. Den upphandling av sfi-undervisningen som utbildningsnämnden genomförde hösten 2003 fick, enligt motionären, till följd att två av de mest populära sfi-anordnarna tvingades lägga ned sin verksamhet, samtidigt som en större andel av platserna togs över i stadens egen regi. Ett pengsystem skulle åstadkomma en mångfald anordnare som är till gagn för ökad kvalitet och valfrihet.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 23 augusti 2004 har i huvudsak följande lydelse.

I Stockholm bedrivs sedan flera år undervisning i svenska för invandrare, SFI, av flera olika utbildningsanordnare. Verksamheten är upphandlad och nuvarande avtal gäller för 2004 med möjlighet till förlängning. För närvarande anlitas två externa anordnare, Competens och Lernia AB, vid sidan av stadens egna verksamheter, SFI Riksby och det nystartade SFI Syd i Vårberg.

Kommunfullmäktige beslutade den 17 juni 2004 om en ny inriktning och organisation för stadens flyktingmottagande och SFI-verksamhet. Den 1 januari 2005 överförs ansvar och ekonomiska resurser för mottagande och introduktion av nyanlända flyktingar från integrationsnämnden till stadsdelsnämnderna. Utbildningsnämnden behåller ansvaret för stadens SFI-verksamhet men skall också, tillsammans med länsarbetsnämnden, organisera ett kommunövergripande, yrkesinriktat introduktionsprogram.

Stadsledningskontoret har tidigare uttryckt tveksamhet till att en SFI-peng i sig skulle leda till ökad kvalitet, valfrihet och individualisering. Denna tveksamhet kvarstår. Enligt utbildningsförvaltningen väljer de flesta studerande den anordnare som finns närmast hemmet eller arbetsplatsen, dvs. det är närhetsprincipen som i första hand styr.

Den av motionären efterfrågade valfriheten, möjligheten att välja mellan olika, både privata och kommunala, anordnare kan enligt stadsledningskontorets uppfattning tillgodoses i och med att ett upphandlingsförfarande tillämpas. Det finns heller ingenting som hindrar att fler externa utbildningsanordnare anlitas, förutsatt att de krav staden ställer i samband med en upphandling uppfylls. Tvärtom torde ett brett utbud av

anordnare göra det enklare att tillgodose stadens ambition att erbjuda en individualiserad och nivågrupperad undervisning.

Utbildningsnämnden beslutade den 21 oktober 2004 att avslå motionen och att därutöver anföra följande.

Även den upphandling som görs av sfi-utbildningen 2005 kommer att innehålla en mycket hög grad av valfrihet för de sfi-studerande. Valfrihet behöver inte avgöras av att det införs en ”sfi-peng” utan kan påverkas av helt andra system. Även i framtiden kommer sfi att anordnas såväl av kommunala som externa anordnare i många olika geografiska enheter som individen kommer att få välja mellan.

Stora enheter kan vara att föredra av ekonomiska skäl och ibland också av kvalitativa skäl för att nå ett studerandeunderlag för nivågrupperingar. Detta behöver däremot inte innebära att de geografiska enheterna måste vara stora, t ex har vi sett att flera externa anordnare har delat sina verksamheter i mindre enheter som förlagts till olika geografiska områden. Små enheter kan därmed också ge kvalitativ undervisning, särskilt ur trivselsynpunkt. Dessutom ska anordnare som vill erbjuda sfi till färre elever i mindre enheter inte utestängas från upphandlingen 2005.

Intagningen till sfi-undervisningen bör inte vara kontinuerligt så som föreslås i inriktningen. Det ska istället kunna ske en gång i månaden där olika anordnare kan ta emot vid olika tillfällen. Majoritetens ambition är att integrera lärdomarna av den förra upphandlingen i processen för den upphandling som genomförs 2005. I utbildningsförvaltningens förslag till inriktning inför upphandling 2005 och i majoritetens förslag till beslut som behandlas på nämndsammanträdet 21 oktober framgår hur lärdomarna integreras.

Reservation anfördes av *Jan Björklund m fl* (fp), *Nils Karlsson m fl* (m) och *Jonas Vikman* (kd), bilaga 1.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 6 maj 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Nuvarande betalningssystem för sfi - i praktiken ett pengsystem

Det nuvarande systemet är egentligen ett pengsystem med valfrihet men med ett något begränsat antal anordnare. Den som söker till sfi blir testad och kartlagd och erbjuds sedan en kurs samt tilldelas ett antal timmar för att klara kursen. Därefter väljer den sökande utbildningsanordnare och denne får betalt för det antal timmar den studerande läser. Den studerande får alltså ett slags skolpeng i form av ett antal timmar och kan sedan välja anordnare.

Begränsningen i systemet är att det i stället för ett stort antal utbildningsanordnare finns fyra utbildningsanordnare men åtta olika enheter (Bromma, Kista, Rinkeby, Södermalm, Liljeholmen, Högdalen, Farsta och Vårberg). En majoritet av de sökande

har kunnat erbjudas plats hos önskad utbildningsanordnare utan egentlig väntetid. Den som inte kan börja hos önskad utbildningsanordnare börjar vanligen hos en annan men ställer sig i kö hos den önskade. Dessutom finns möjlighet till byte av utbildningsanordnare.

Ett verkligt pengsystem – för- och nackdelar

Ett pengsystem har både för- och nackdelar. Till fördelarna hör att individen kan påverka sin utbildningssituation och att mångfalden anordnare leder till konkurrens som stimulerar dem till utveckling och förändring.

Det starkaste argumentet mot ett fullt genomfört pengsystem är att det finns en motsättning mellan ett stort antal aktörer och de krav som ställs på en fungerande sfi-verksamhet. Förvaltningens bedömning är att det krävs en viss volym för att en anordnare ska kunna erbjuda en effektiv utbildning och att kunna ta emot sökande kontinuerligt, vilket är nödvändigt för att staden ska klara sitt åtagande att erbjuda sökande plats i sfi så fort som möjligt.

Sfi vänder sig till en mycket heterogen grupp med mycket olika förutsättningar och behov. Gruppen består av allt från äldre analfabeter som levt i en muntlig landsbygdskultur via medelålders yrkesarbetare med 6 – 8 års skolgång långt bakom sig till högutbildade yngre akademiker som kommer från samhällen som är minst lika avancerade som det svenska. En del måste parallellt med att de lär sig svenska även lära sig läsa och skriva från grunden, andra behöver snabba kurser där läraren mera fungerar som en handledare. En större profilering av sfi-anordnarna än i dag skulle vara önskvärd men det kan åstadkommas utan ett pengsystem.

Valfrihet inom sfi

En fungerande och reell valfrihet kräver att de studerande i sfi kan ta ställning till vad de olika anordnarna har att erbjuda. Det är tveksamt i vilken grad valfriheten blir reell. En majoritet av de som läser på sfi är nyanlända och har inga egentliga kunskaper om vad de har att välja mellan. I princip har valet därför bestämts av närhetsprincipen – de studerande har valt den anordnare som ligger närmast hemmet eller arbetsplatsen. Fler anordnare kommer därför troligtvis inte att innebära att de studerande väljer utbildningsanordnare på andra grunder än närhetsprincipen.

Valfriheten har upplevts positivt utifrån ett brukarperspektiv och möjliggör ett större brukarinflytande. Vid SFI-centrum finns information om de olika anordnarna. De sökande, som varit intresserade, har kunnat ta reda på mera om dem innan de gjort sitt val, och möjligheten att byta anordnare har lett till ett ökat inflytande för individen.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen föreslår att motionen avslås mot bakgrund av att nackdelarna är större än fördelarna. Bl a motverkar en för stor mängd anordnare möjligheterna att erbjuda en effektiv undervisning och att ta emot studerande kontinuerligt, vilket är ett av stadens åtaganden.

RESERVATIONER M.M.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Jan Björklund m fl (fp), Nils Karlsson m fl (m) och Jonas Vikman (kd) enligt följande.

Vi reserverar oss mot nämndens beslut då vi yrkade att nämnden skulle besluta

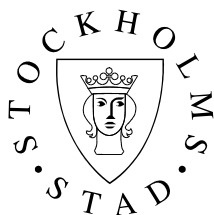
1. att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. att överlämna följande som svar på kommunstyrelsens remiss:

Utbildningsnämnden beslutade i september 2003 att återkommunalisera stora delar av stadens undervisning i svenska för invandrare. Bakom beslutet fanns rent ideologiska drivkrafter; att maximera antalet elever i den kommunala verksamheten var viktigare än de studerandes bästa.

De nu genomförda upphandlingarna har inneburit att flera omtyckta fristående anordnare tvingades upphöra med sin verksamhet, bland annat Livstycket i Tensta och Liber Hermods AB i Västertorp som hade högst andel nöjda sfi-studerande i de brukarundersökningar som genomfördes hösten 2002 och hösten 2003.

Det är anmärkningsvärt att socialdemokraterna reserverade 35 procent av platserna i upphandlingen för kommunala alternativen. Om så inte hade skett hade med största sannolikhet både Livstycket och Liber Hermods AB i Västertorp vunnit. Vi beklagar att bra verksamhet på detta sätt slogs ut av rena ideologiska skäl. Det skulle inte ha skett om staden istället infört en sfi-peng. I övrigt måste rutiner och kriterier vid nämndens upphandlingar ses över. I framtiden bör t ex tidigare uppnådda resultat och hur eleverna trivs vid en skola ges större vikt.

Det är dags att förstärka den enskilde elevens inflytande genom att införa pengsystem inom sfi- och vuxenutbildningen. Detta skulle både öka elevernas valfrihet och mångfalden av anordnare inom dessa viktiga verksamheter, vilket också underlättar integrationen i samhället.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2004:24

2004:24

Motion av Mikael Söderlund (m) om valfrihet för sfi-studerande

Den 15 september 2003 fattade en majoritet i utbildningsnämnden bestående av socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister beslut om att återkommunalisera stora delar av svenskundervisningen för invandrare (sfi). Motivet var rent ideologiskt och syftade endast till att öka antalet elever som gick i av staden själv anordnade utbildningar. Resultatet blev att ett antal mycket uppskattade anordnare tvingades lägga ned sin verksamhet till följd av socialdemokraternas politik.

Upphandlingen av sfi var en olycklig återgång till ett system där politiker – inte eleverna själva – bestämmer vilken utbildning som är bäst. Dessutom innebar beslutet – där man reserverade cirka 40 procent av platserna för stadens egen verksamhet vare sig studenterna egentligen önskar gå där eller inte – att de båda SFI-anordnare som i brukarundersökningar fått de högsta betygen tvingades lägga ned. De drabbade verksamheterna Livstycket i Tensta och Liber Hermods i Västertorp hade redan före upphandlingen såväl de högsta andelarna nöjda studenter som den högsta andelen studerande som var nöjda med lärarna. I den nu offentliggjorda brukarundersökningen för 2003 bekräftas att båda dessa verksamheter tillhör toppen och hade fler nöjda brukare i de flesta kategorier än vad den kommunala verksamheten hade.

I samband med upphandlingen beslutades även att den kommunala sfi-utbildningen skulle förändras. I ett brev från medarbetarna vid den nystartade kommunala verksamheten i Vårberg berättar medarbetarna om sina intryck av hur starten av den nya verksamheten fungerat. De berättar att trots att halva terminen gått har nästan inga av de stora brister som fanns vid starten åtgärdats. Eleverna saknar möjlighet till dataundervisning, lärarna kan inte läsa

e-post eller tillgodogöra sig information från Internet, elevkaféet fungerar inte som det är tänkt, kök har ännu inte installerats, hissar fungerar inte som de ska och funktionshindrade elever kan inte utan hinder ens ta sig till sin skola.

Trots storartade insatser och upprepade påtalanden från engagerade lärare verkar staden inte vara kapabel att få ordning på sfi-undervisningen så som man utlovat. Ansvar för detta faller tungt på socialdemokraternas beslut att lägga ned omtyckta anordnares verksamhet bara för att de inte var kommunala, samtidigt som man uppenbarligen inte klarar att ge elever och medarbetare inom kommunal sfi-undervisning de grundläggande förutsättningar som krävs för en fungerande skolverksamhet. Nu tvingas eleverna från fungerande verksamhet till kommunala enheter som inte kan leverera det som politikerna lovat.

Vi moderater vill istället ge de sfi-studerande valfrihet att själv välja mellan olika, både privata och kommunala, anordnare genom att införa en sfi-peng. Mångfalden av utbildningsanordnare som de studerande har att välja mellan blir större, till gagn för ökad kvalitet och valfrihet. Därmed kan även uppskattade anordnare som Livstycket återigen få möjlighet att erbjuda eleverna utbildning.

Med anledning av ovanstående föreslår jag att kommunstyrelsen beslutar
att utbildningsnämnden ges i uppdrag att återkomma med ett förslag
på hur ett pengsystem inom SFI skall genomföras.

Stockholm den 21 april 2004

Mikael Söderlund